

NEKAJ PRIMERJAV

Ko govorimo o kakšnih gospodarskih gibanjih v novi Jugoslaviji, tedaj ne zadostuje, da primerjamo predvojne podatke z današnjimi. Upoštevati moramo tudi nekatere posebne okoliščine, ki so bile za našo državo mnogo neugodnejše kakor za druge nerazvite države. To se predosem nanaša na vojna uničenja. Stevilne države so utrpele v zadnji vojni manjšo ali večjo škodo. Vendar je večina izmed njih doživela v vojni tudi nedvomen gospodarski napredek, ker so mogle in morale hitro povečati zmogljivost za zadovoljitev povečanih vojnih potreb. V nekaterih zasedenih področjih je bil celo sam okupator prisiljen pospeševati industrijo in promet zaradi svojih vojnih smotrov. V Jugoslaviji smo morali po osvoboditvi začeti vse znova, bili smo daleč pod tisto že tako nizko mejo, na kateri smo bili pred vojno, s polrazrušeno industrijo in prometom, z razkrojenimi in s špekulacijo

zastrupljenimi drugimi gospodarskimi področji brez opreme, a pogosto tudi brez delovne sile.

Druga okoliščina, ki jo moramo upoštevati, je bil gospodarski in drugačen pritisk, ki mu je bila naša država izpostavljena po l. 1948. Po kratkem vendar krepkem poletu v prvih povojnih letih je tedaj gospodarski razvoj skoraj popolnoma stagniral ter je — po zaslugi naporov in samoodpovedi vsega ljudstva — ponovno začel napredovati šele od l. 1952.

Izrazito neugodne vremenske razmere po vojni, z več sušnimi leti, so končno prav tako pomenile velike težave, ki smo jih morali premagovati in ki so vplivale zlasti na preskrbo prebivalstva in osebno potrošnjo, na plačilno bilanco z inozemstvom in na proizvodnjo predelovalne industrije. Tristranska in ameriška pomoč je komaj nadomestila škodo, ki nam jo je povzročila ta suša.

Odstotki povečanja industrijske proizvodnje

(Tretje tromesečje 1957 v primerjavi z l. 1953)

Danska	12 odstotkov	Finska	40 odstotkov
Francija	40 odstotkov	Nizozemska	26 odstotkov
Italija	41 odstotkov	Norveška	27 odstotkov
Švedska	18 odstotkov	Britanija	16 odstotkov
Z. Nemčija	46 odstotkov	FLRJ	66 odstotkov

(Po Ekonomskem biltenu Združenih narodov za Evropo)

Eno izmed najglobljih protislovij v sodobnem svetu je, da se čedalje bolj povečujejo že tako ogromni razločki med gospodarstvi razvitih in nerazvitih držav. Jugoslavija je v tem pogledu izjema. Razdalja med njo in razvitimi državami se postopno zmanjšuje. Hitrost njenega razvoja je večja kakor v večini teh držav. Vsekakor moramo upoštevati, da je njihova proizvodnja zelo velika in tako pomenijo tudi manjši odstotki povečanja velike količine. Hitrost vzpona pa ima svoj pomen za bodočnost in odkriva možnosti, ki še niso popolnoma izrabljene in ki jih je mogoče v prihodnosti izkoristiti. To dopušča, da smemo pričakovati v našem gospodarstvu še naprej krepak razvojni tempo.

Indeksi industrijske proizvodnje v l. 1956 v Jugoslaviji in v nekaterih bolj razvitih državah. V tabeli so navedeni indeksi za tretje tromesečje l. 1957, ki kažejo nadaljnje povečanje tempa porasta v jugoslovanski industriji

Za vse leto 1957 še nimamo takih primerjalnih podatkov, lahko pa že ugotovimo, da je razloček v tempu narasel v korist naše industrije, ki je — kakor je znano — zaznamovala izrazito veliko povečanje v primerjavi z l. 1956.

Novi industrijski izdelki

Več današnjih izdelkov naše industrije pred vojno sploh nismo izdelovali. Najpogostejše so to izdelki višje stopnje predelave, ker smo pred vojno bolj izvažali surovine, uvažali pa predelane izdelke. Naj navedemo o tem naslednjo primerjavo (izraženo v odstotkih):

	Izvoz		Uvoz	
	1939	1956	1939	1956
Neobdelani izdelki	55,4	36,7	19,8	45
Obdelani izdelki	39,2	42,8	26,3	18,9
Visoko obdelani izdelki	5,5	20,5	53,9	36,1

(Vzporedno s tako spremembo strukture se je bistveno povečala zamenjava z inozemstvom. V letu 1938 je znašal naš promet z inozemstvom — izvoz in uvoz — 497.000 vagonov, lani pa nekaj nad milijon.)

Med važnejše izdelke, ki jih pred vojno nismo izdelovali, lahko prištevamo:

V predelavi premoga: koks, benzol, amorfne elektrode.

V predelavi nafte: propan-butan, motorno olje, mineralne mazilne masti.

V črni metalurgiji: brezšivne cevi.

V barvisti metalurgiji: aluminijske zlitine in nekateri izdelki iz aluminija, elektrolitski cink.

V proizvodnji in predelavi nekovin: azbest, živec, sljuda, proti ognju odporni materiali (magneziti, kromilni in krom-magneziti).

V kovinski industriji: elektrode za varjenje, kotrljajoči se ležaji, hladilne naprave, motorne lokomotive, vse vrste tovornih, potniških in posebnih vagonov, tovornjaki in prikolice, avtobusi, traktorji, nekateri deli za motorna vozila, kolesa, ure, kovinske potrebščine.

V elektroindustriji: veliki rotacijski stroji, industrijske električne peči, fluorescenčne cevi, električni števeci in merilni instrumenti, hladilniki, radijski sprejemniki, kinoprojektorji, telefonski aparati in telefonske centrale, elektronske cevi, rentgenski aparati.

V kemični industriji: dušikova kislina, amonijev sulfat, amonijev nitrat, pepecin, polivinilklorid in druge plastične snovi, tobačni izvleček, penicilin, fotografski material.

V lesni industriji: umetne plošče.

V industriji papirja in celuloze: sulfatna celuloza, rotacijski papir.

V živilski industriji: mleko v prahu.

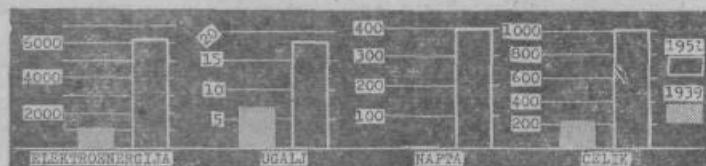
Proizvodnja nekaterih važnejših izdelkov

	1939	1957
Elektroenergija (mil kWh)	1.173	6.250
Premog (mil. ton)	7	18
Nafta (tisoč ton)	1	396
Jeklo (tisoč ton)	235	1.049
Metalurški koks (tisoč ton)		1.057
Aluminij (tisoč ton)	2	18
Elektrolitski baker (tisoč ton)	12	30
Svinec (tisoč ton)	11	78
Votlo steklo (tisoč ton)	11	34
Cement (tisoč ton)	894	983
Zveplena kislina (tisoč ton)	23	124
Kmetijski stroji (tisoč ton)	2	18
Tovornjaki (kosov)		3.459
Rezan les (tisoč kub. met.)	1.922	1.860
Termični aparati (ton)	48	3.095
Bombažne tkanine (milijonov kv. m)	111	208
Volnene tkanine (mil. kvadratnih m)	12	34
Obutev (milijonov parov)	9	21
Jedilno olje (tis. ton)	21	53
Sladkor (tisoč ton)	108	219
Tobačni izdelki (tisoč ton)	12	18

Jugoslavija je med vojno izgubila milijon 700 tisoč prebivalcev, od tega približno 70 tisoč industrijskih delavcev (skoraj tretjino), približno 40 tisoč intelektualcev in približno milijon kmetovalcev.

Skupna vojna škoda (po cenah iz l. 1938) znaša 47 milijard dolarjev, kar pomeni približno 13.000 dolarjev ali blizu 8 milijonov dinarjev na posamezno gospodarstvo.

V vojni je bilo uničenih ali pa hudo poškodovanih nad pol milijona (približno petina) stanovanjskih hiš, tako da je nad 3 milijone 300 tisoč ljudi ostalo brez stanovanja in pohištva, uničenih ali oropanih je bilo nad 40 odstotkov industrijskih zmogljivosti, skoraj tretjina sadovnjakov in vinogradov, več kakor polovica sklada živine, tri četrti lokomotiv, štiri petine vagonov.

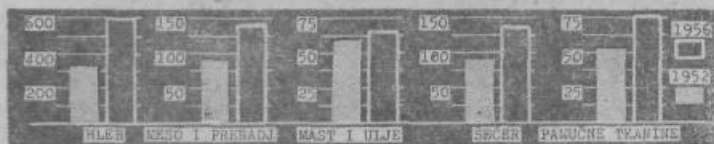
Proizvodnja nekaterih najvažnejših industrijskih izdelkov v l. 1939 in 1957 (tisoči ton, električna energija mil. kWh.)

62 odstotkov pomorskih ladij dolge plovbe, 88 odstotkov rečnega ladjeva. Malone vsa cestna vozila so bila rekvirirana in odpeljana iz države, največ prometnih poti je bilo hudo poškodovanih, porušeni so bili več kakor tri četrtine mostov in veliko zdravstvenih, znanstvenih in prosvetnih ustanov.

Samo z velikimi napori in odpovedmi je bilo mogoče odstraniti te porazne posledice vojne, zatem pa gospodarske blokade in sušnih let, da smo namesto predvojne drobne in zaostale industrije zgradili sodobnejšo in da smo tako ustvarili podlago za nadaljnji napredek v gospodarstvu. Proizvodnjo smo doslej — kakor kaže tudi tabela — najbolj povečali v proizvodnji energije (zlasti električne energije in nafte) ter v težki industriji (jeklo, koks, barvaste kovine, kovinska in elektroindustrija itd.), a zadnja leta — posebno s perspektivnim planom — dobiva čedalje pomembnejše mesto tudi industrija potrošnega blaga.

Potrošnja nekaterih izdelkov

Nekaterih sprememb v osebni potrošnji pri nas ni niti potrebno omenjati, vsak dan jih občutimo, uresničujejo se in so očitne. Taka sprememba je na primer izginjanje kmečkih tkanin iz oblačila, izginjanje koruze iz prehrane, zelo povečana poraba nekaterih predmetov kakor sladkorja, vozil, električnih aparatov, prodiranje radia in modernega pohištva na vas.

Količine nekaterih najvažnejših potrošnih izdelkov, ki so bile prodane v trgovinskem omrežju v letu 1952 in 1956 (tisoči ton, tkanine v mil. metrov)

Objavljamo podatke, koliko je bilo nekaterih predmetov prodanih potrošnikom v trgovinskem omrežju l. 1956 v primerjavi z l. 1952 (od tega leta se po gospodarski blokadi začelja normalizacija gospodarskega razvoja):

	1952	1956
Kruh (tisoč ton)	325	605
Meso in izdelki (tisoč ton)	91	141
Mast in olje (tisoč ton)	60	64
Sladkor (tisoč ton)	90	135
Bombažne tkanine (mil. m ²)	53	76
Volnene tkanine (mil. m ²)	7	12
Nogavice (milijonov parov)	15	21
Obutev (milijonov parov)	15	17
Radijski aparati (tisoč kosov)	38	117
Pohištvo (tisoč garnitur)	70	109

(Za l. 1957 še ni podrobnih podatkov, v celoti pa je bil promet po količini približno za 20 odstotkov višji kakor l. 1956.)

Lahko pa je tudi opaziti, da trošimo nekaterih proizvodov še vedno manj kakor nekateré druge bolj razvite države. Tako

pridemo že s površnim pogledom na potrošnjo do sklepa, da smo kljub težavam (vojna opustošenja, gospodarska blokada, sušna leta, potreba, da smo sile usmerili predvsem v graditev temeljev za nadaljnji gospodarski razvoj, za gospodarsko neodvisnost in povečanje obrambnih moči države) doživeli zelo široke in velike spremembe v osebni potrošnji. Toda s tem smo še vedno prehodili samo prvi del poti in se še nismo približali potrošnji bolj razvitih držav.

Sele zadnja leta se je lahko težišče naših naporov v gospodarstvu postopno pomaknilo h kmetijstvu, predelovalni industriji in sploh k ustvarjanju podlage za povečanje osebne potrošnje. Taka smer je zlasti prišla do izraza v perspektivnem planu gospodarskega razvoja od l. 1957 do 1961.

Struktura prebivalstva

Gospodarski razvoj ima vedno za posledico tudi spremembo strukture prebivalstva. Ugodnejša struktura prebivalstva pomeni, da se je spremenila tudi prva proizvodjalna sil države, ki jo sestavljajo človeška delovna sila, delovne sposobnosti in navade ljudi. Zanimivo je tako primerjati strukturo prebivalstva predvojne Jugoslavije s strukturo, kakršno imamo danes v naši državi.

V predvojni Jugoslaviji je kmetijsko prebivalstvo tvorilo 76 odstotkov skupnega prebivalstva. To dejstvo samo govori o njenem agrarnem značaju. Po vojni je v razmerah zelo nagle industrializacije in splošnega gospodarskega in družbenega razvoja prišlo do zmanjšanja kmetijskega prebivalstva: l. 1948 je znašalo 70,5 odstotka, v l. 1953 61,2 odstotka, a po zadnjih ocenitvah v juliju lani znaša kmetijsko prebivalstvo v naši državi le 55,8 odstotka skupnega prebivalstva. To pomeni, da se je v desetih letih pred vojno odstotek kmetijskega prebivalstva zmanjšal le za 2 točki, medtem ko se je v naših povojnih razmerah samo v razdobju 1948 do 1953, torej v približno petih letih, zmanjšal za 9 točk, a v razdobju od 1953 do 1957 pa za nadaljnjih 6 točk.

Tako nagla sprememba strukture prebivalstva, do katere je pri nas prišlo po vojni in ljudski revoluciji, ni nič drugega kakor spremljavalni pojav in pokazatelj splošnega gospodarskega in družbenega razvoja države. Relativno zmanjšanje kmetijskega prebivalstva omogoča prehod k intenzivnejšemu in naprednejšemu kmetijstvu. Tako kmetijstvo omogoča s svojimi pomožnimi službami dodelavo in predelavo kmetijskih pridelkov v sestavu vsega našega razvoja nadaljnjo osvoboditev ali bolj racionalno zaposlitev preostale odvečne delovne sile na naši vasi.

Strukturne spremembe prebivalstva nimajo pomena samo za vas in pospeševanje napredka kmetijstva. Upoštevati jih moramo tudi, ko razpravljamo o problematiki naših mest in industrijskih krajev. Kakor je mogoče videti tudi iz navedenih podatkov, je naše mestno prebivalstvo naglo naraščalo. To je povzročilo posebne probleme (stanovanja, preskrba, komunalne službe itd.). V tesnejši zvezi z reševanjem teh problemov je tudi naša politika pospeševanja kmetijstva. Naša družbena ureditev in uspehi, ki smo jih doslej dosegli, zlasti v industrializaciji države, nam omogočajo, da rešimo vprašanje napredka kmetijstva hitreje, kakor je to uspelo rešiti drugim državam.

Investicije v kmetijstvo

Dohodnina od kmetijstva je temeljna oblika, po kateri naši kmetovalci sodelujejo pri kritju splošno družbenih potreb. Res plačajo kmetovalci razen tega davka še občinsko doklado kakor še nekateré druge manjše davke in takse. Zanimivo pa je primerjati skupen znesek dohodnine iz kmetijstva z zneskom investicij, ki pri nas niso edina oblika pomoči kmetijstvu in podpiranja njegovega razvoja.

Leto	Dohodnina od kmetijstva	Investicije v kmetijstvo v milijonih dinarjev
1956	26.473	31.600
1957	29.334	40.000
1958		70.000
1961		100.000